

ION BURUIANĂ

Institutul de Filologie
(Chișinău)**UN ETNOLOG ÎNCĂ NEAPRECIAT
LA JUSTA LUI VALOARE
(Scurt bilanț și câteva reflecții la încheierea
unei cariere științifice)**

Abstract. The article is a review that gives an overall assessment of the half a century scientific activity of the well-known ethnologist Andrei Hancu – an outstanding specialist in the history and theory of Romanian folk from Bessarabia at the end of his researching career.

Keywords: Gh. Bogaci, A. Zasciuc, N. Mohov, V. Stati, I. D. Ciobanu, V. Zelenciuc, I. Mironenco, I. Druța, ethnogenesis, forgery, truth, theories, concepts, ballad, rituals, diligence, honesty, professionalism, contribution, etc.

Deși despre cunoscutul etnolog Andrei Hâncu – specialist de seamă în istoria și teoria creației populare – s-a mai scris cu anumite ocazii, mai ales la împlinirea unor vârste „rotunde”, pentru o apreciere de ansamblu, obiectivă și corectă a realizărilor Domniei Sale e neapărat nevoie de completări, precizări, puneri de accente, evaluări și reevaluări.

Amintim că cercetătorul s-a născut la 3 iulie 1929 în comuna Mateuți, plasa Rezina, județul Orhei, a absolvit Facultatea de istorie și filologie a USM (1957) și aspirantura la Institutul de Limbă și Literatură al AȘM, după care a activat la această instituție timp de jumătate de secol.

Temele care l-au preocupat îndeosebi și la care a muncit cu dăruire și pasiune pe parcursul anilor au fost:

1. Geneza riturilor și formelor lor etnofolclorice;
2. Poezia obiceiurilor de familie;
3. Balada populară;
4. Istoria folcloristicii;
5. Problemele de teorie a creației populare ș.a.

Dr. A. Hâncu este autor al monografiilor „Balada populară „Miorița” (1967), „Eposul baladic la moldoveni” (1977), „Poezia ritualurilor de familie” (1981), „Genurile și speciile folclorului românesc” (2003), al culegerii de studii și articole „Probleme de geneză a creației poetice populare moldovenești” (1991), alcătuitor a două volume din seria „Creația populară moldovenească” – „Balada” (1976) și „Folclorul obiceiurilor de familie” (1979), a două culegeri din seria „Mărgăritare” – „Soarele și Luna. Balade” (1981) și „Toma Alimoș. Cântece epico-eroice” (1983).

Domnia Sa e coalcătuitor a opt volume de folclor moldovenesc editat pe zone („Folclor din părțile codrilor” (1973), „Folclor din Bugeac” (1982), „Folclor din nordul Moldovei” (1983), „Folclor din stepa Bălților” (1986), „Folclor din câmpia Sorociei” (1989), „Folclor din Țara fagilor” (1993), „Cât îi Maramureșul...” (1993), „Folclor de la est de Nistru, de Bug, din nordul Caucazului”, vol. II (2009), a trei culegeri din seria „Biblioteca școlarului” – „Legende și cântece bătrânești” (în colaborare, 1988), „Dicționar de proverbe și zicători românești” (în colaborare, 2001, 2003), „Cântece bătrânești ale românilor. Cântece istorice” (în colaborare, 2002, 2003). Ultimele două – și în variantă electronică.

Dl A. Hâncu este coautor al două manuale – „Schițe de folclor moldovenesc” (1965) și „Creația populară (Curs teoretic de folclor românesc din Basarabia, Transnistria și Bucovina)” (1991), coalcătuitor a două crestomații de folclor (1966 și 1989), coautor și coalcătuitor a lucrării în două volume „Petre V. Ștefănuță. Folclor și tradiții populare” (1991) ș.a.

În afară de aceasta, cercetătorul este autor a mai multor articole științifice, publicate în culegeri, reviste de specialitate, ziare ș.a.

De menționat că A. Hâncu totdeauna a avut eul său, militând, indiferent de situație, doar pentru adevăr și dreptate.

În unul dintre studiile sale despre B. P. Hasdeu, de exemplu, cercetătorul combate afirmația investigatorului slavist Gh. Bogaci precum că marele poet rus A. S. Pușkin este primul folclorist al Moldovei [1, p. 3, 35 ș.a.].

„Până la Pușkin, scrie A. Hâncu, texte folclorice au fixat în scris și publicat la noi I. Neculce și D. Cantemir. Cantemir face primele investigații teoretice sporadice. Dar el nu este (cu atât mai mult Neculce) un folclorist. Nici Pușkin însă nu apreciază teoreticește creația populară, nu are față de ea o atitudine științifică. Și atunci când se vorbește de «folclorismul pușkinist» trebuie să se aibă în vedere utilizarea în scopuri artistice a folclorului în creația genialului scriitor. Și numai atât. Folclorul a fost folosit scriitoricește și la noi de Asachi, Donici, Stamati, Sârbu, mai ales în fabulele lor. Dar nici unul dintre acești cărturari nu este un folclorist. Nici Pușkin nu este folclorist” [2, p. 172].

În alt articol – „A. I. Zașciuc și folclorul moldovenesc”, dl A. Hâncu face o analiză obiectivă, critică a celor scrise de ofițerul marelui stat-major al armatei țariste despre creația noastră populară orală în cartea sa „Материалы для географии и статистики России. Бессарабская область”, Спб, 1862, dându-i aprecierea cuvenită.

Referindu-se și la două articole ale unui nepot de-al lui A. Zașciuc, publicate la Chișinău [3, p. 4; p. 141-145], în care acesta afirmă cu aplomb că lucrarea unchiului său este prima monografie despre Basarabia, A. Hâncu dezmente informația, scriind că nu militarul rus este întâiul cercetător al ținutului nostru și nici autorul primei lucrări despre Basarabia, ci marele cărturar Dimitrie Cantemir, cu celebra sa operă „Descrierea Moldovei” (1716) [4, p. 94], despre care urmașul lui A. Zașciuc, și el ofițer, din necunoaștere sau aroganță, nici nu pomenește măcar.

Descalificantă pentru un om de știință, specialist în domeniu este și aici, ca și în cazul cu Pușkin, poziția conjuncturistă, în consonanță cu ideologia timpului a istoricului literar Gh. Bogaci, care, în scurtul său cuvânt introductiv la articolul de ziar al lui Gh. V. Zașciuc, subserie la neadevărul autorului.

Incredibil, dar adevărat, pentru opiniile exprimate în cele două articole A. Hâncu a fost aspru interogat, admonestat și umilit de colaboratori ai KGB-ului, cunoscând pe viu toată odiozitatea acestora.

În anul 1981 etnologul publică monografia „Poezia ritualurilor de familie”, în care, oprindu-se și la chestiunea foarte importantă pentru noi, cea a etnogenezei romanității de est, vine cu un punct de vedere propriu, diametral opus celui al istoricului N. Mohov, care în anul 1959 a emis și până la moarte a promovat insistent teoria, cu evidente conotații politice, precum că volohii (românii vechi și medievali) s-au format prin slavi, iar moldovenii – prin slavii de est – rușii vechi [5] – viziune care constituia poziția oficială a regimului de ocupație sub care ne aflăm.

Aducând argumente, A. Hâncu demonstrează că elementul slav n-a fost constitutiv etnic în etnogeneza volohilor, iar existența lor a continuat neîntrerupt în spațiul carpato-danubiano-pontic, inclusiv în Basarabia și Bucovina.

Asemenea interpretare neagă, reduce la zero teoria migraționistă a lui N. Mohov – unul dintre „rechinii” istoriografiei sovietice de la Chișinău, lăudat de alți falsificatori de istorie, ca și dânsul, pentru mincinoasa concepție despre etnogeneza moldovenilor [6].

Precizăm că primul specialist de la noi care a contestat și a respins această viziune subiectivă, tendențioasă, premeditată a fost vărul etnologului, eminentul arheolog, istoric, profesor și mare bărbat Ion Hâncu (28.07.1931 – 4.05.2003) [7].

Cu părere de rău, în afară de istorici, încă puțini știu despre această distinsă personalitate, „disident în știința istorică sovietică de la Chișinău și unic promotor deschis al teoriei continuității românilor în arealul pruto-nistean din fosta URSS (anii '60-'70). Învinuit de «naționalism, antislavism și de promovarea unei teorii antiștiințifice», destituit din funcție în decembrie 1977, înlăturat din cercetare, persecutat în anii '80” [8, p. 199].

Așa proceda regimul comunist totalitar cu cei care îi contraziceau dogmele.

Temerarul arheolog a devenit indezirabil conducerii științei academice de pe loc și celei de la Moscova nu numai pentru faptul că a demonstrat cu probe și argumente științifice irecuzabile autohtonismul și permanența românilor pe pământurile lor istorice, dar și de aceea că a dovedit proveniența noastră tracică (geto-dacică) și romanică.

Realist, dar neîmpăcat cu falsificările, Andrei Hâncu a apărat și promovat această teorie așa cum s-a putut în acele timpuri ostile adevărului. Inclusiv în monografia menționată.

Cunoscând poziția autorului în această problemă de la discuția lucrării, I. D. Ciobanu, V. Zelenciuc ș.a., susținuți de academicianul coordonator al Secției de Științe Sociale a AȘM D. Ursul, l-au informat urgent pe președintele Academiei, A. Jucenco, precum și unele instanțe republicane de partid și de stat, provocând un adevărat scandal.

A. Hâncu a fost imediat chemat, discutat, moralizat, învinuit de naționalism, filoromânism, de falsificarea istoriei și culturii RSS Moldovenești ș.a., pedepsit, intimidat, etichetat etc. Numai întâmplarea a făcut ca el să mai rămână în serviciu. Iar tot tirajul cărții a fost ars, autorul ei fiind mai mulți ani după aceea neagreat, suspectat, marginalizat, ignorat, neputând publica mai nimic din ceea ce scria.

A suportat greu această nedreptate, dar nu s-a resemnat.

În același an îi apare articolul „Influențe slave în ritualurile de familie ale moldovenilor” (de mirare, cum de a trecut de cenzură), în care, făcând o statistică bazată pe seriile de noțiuni principale privind nașterea, nunta, înmormântarea, intrate în fondul lexical de bază, A. Hâncu dovedește că elementul slav în etnogeneza poporului nostru nu este decisiv, că raportul dintre termenii latini și cei slavi în acest material lingvistic e de 160 : 62 [9, p. 82].

Peste un timp, de acum după declararea independenței de stat a R.M., considerând problema originii volohilor încă nerezolvată obiectiv, Domnia Sa revine la ea, scriind:

„Adevărul este următorul: /.../ când vin slavii la Dunăre, în Carpați și în Balcani [sec. VI e.n.], volohii (vlahii) sunt gata formați ca etnie /.../ și nu se formează de abia prin slavi, în sec. al IX-lea, cum o susțin istoricii ortodoxali Mohov, Zelenciuc ș. a.” [10, p. 184].

Iar concepția formării moldovenilor prin slavii de est, după părerea savantului, este și mai neîntemeiată și e ticluitoasă și promovată pentru a susține acaparaționismul ruso-ucrainean sovietic în Moldova [11].

Timpul și evenimentele produse de la 1990 încoace au demonstrat cine a avut și cine n-a avut dreptate.

Odată cu destrămarea fostului imperiu, din teoria lui Mohov n-a rămas nimic. Faptul că numele acestui falsificator al trecutului nostru, slujitor fidel al intereselor rusești în Basarabia, făcut, drept răsplată, membru corespondent al Academiei, laureat al Premiului de Stat, Om emerit ș.a., n-a fost inclus în „Dicționarul de istorie” vorbește de la sine.

Pentru poziția sa în această problemă dl A. Hâncu a fost înalt apreciat în „Dicționarul etnologilor români” [12, p. 314-315].

Indignat, etnologul s-a ridicat nu numai împotriva unor lucrări ale cercetătorilor alogeni neonești, ci și a celor scrise de unii ticăloși de ai noștri, cum ar fi prostituatul politic și moral Vasile Stati, ineptiile căruia le-a pus la stâlpul infamiei în articolele „Moscalioții și «Miorița»” („Literatura și arta”, 22 septembrie, 1994, p. 3) și „O eminentă mediocritate în rolul de filozof și ideolog de curte” („Literatura și arta”, 1 decembrie 1994, p. 7).

Este de asemenea de menționat faptul că dl A. Hâncu e unul dintre puținii oameni de știință care încă în timpul vieții lui I. D. Ciobanu și fiind subaltern al acestuia, i-a replicat de mai multe ori sus-numitului, criticându-i deschis erorile și fiind din această cauză tot timpul în relații tensionate, de conflict cu „șeful”.

A făcut-o cu același curaj și în scris. Vorbind despre renumitul „lingvist”, „folclorist”, „scriitor”, „savant”, în articolul „Știință sau «ejojșcină», «enkavedevșcină»?” A. Hâncu ne convinge că „cele mai importante «teorii», «concepții», «idei» înaintate de I. D. Ciobanu în lucrările sale «de forță» – «cele mai bune», «mai noi» (teza de doctor ș.a.) nu-s bazate pe altceva decât pe aceeași mârtoagă stalinist-enkavedistă (ejojvistă-berievistă) a teoriei «dușmanilor poporului...», «prieteniei» etc.” [13, p. 8].

„Desigur, continuă autorul, I. D. Ciobanu nu e creator de școli, teorii, concepții ș.a. Dar standardul dumisale mai persistă, uneori susținut de sus și constituie o piedică

în calea științei /.../ Timpul limbii („lindii”) „literare” a /.../ lui I. D. Ciobanu a trecut. Iar noi credem că i-a venit timpul de ducă, de trecere în anele istoriei, la pasivul ei (ca să nu spunem la groapa ei...)” [14].

Referindu-se la același autor de tristă amintire, nu peste mult timp după cele expuse anterior, A. Hâncu scrie:

„I. D. Ciobanu a fost totdeauna mai întâi de toate un ideolog și această poziție a suprasaturat „lucrările” lui lingvistice, literare și folclorice. Mult timp filologia moldovenească va purta amprenta ciobănistului – a cercetării și aprecierii politice neobiective, de factură sociologic vulgară. Sub masca „neoșismului moldovenesc”, promova ideea antiromânismului, impunând „teoria celor două lindi, două ideologii”, „doauă culturi” [15, p. 128-129].

Pentru ca cititorul să surprindă mai bine „amprenta ciobănistului”, A. Hâncu adaugă: „Savantul-scriitor ce i-a dat numele este conducătorul Sectorului de folclor de la Academie și, în această calitate, este prezent peste tot – în colegiile de redacție, participă la planificarea unor ediții de valoare, impunându-și voința (în tratarea, aprecierea, redactarea, dozarea materialului laic, cu conținut social etc.). Și această amprentă se simte bine pe parcursul anilor ’60-’70, când apar lucrările mari din seria «Creația populară moldovenească» ș.a.” [16, p. 130-131].

În colaborare cu Grigore Botezatu, Andrei Hâncu a scris și despre rolul criminal al lui I. D. Ciobanu în arestarea la 10 octombrie 1940 și condamnarea la moarte în aprilie 1941 a eminentului nostru savant-folclorist Petre V. Ștefănuță [17, p. 10, 29; p. 165].

Aceeași intransigență față de neadevăr ne-o demonstrează cercetătorul și în alte materiale.

Despre înălțimea morală, curajul, verticalitatea și principialitatea sa se poate ușor judeca după articolele „Cum ne-au învățat slavii să mâncăm pâine albă” („Flux”, 15, 22 mai 1998, p. 10), „Dreptul la istorie și spiritualitate națională” („Glasul Națiunii”, 22 iulie, 12 și 26 august 1998, p. 6) și „Badea Mior împotriva românilor?...” („Țara”, 18, 20 decembrie 2001, p. 4).

În primele două, scrise cu multă durere și revoltă, autorul arată cum se falsifică și se substituie spiritualitatea românilor basarabeni în folosul „eliberatorilor”.

„O metodă camuflată de deetnicizare, scrie cercetătorul, este cea de a ne pune cultura, în fond, originală, alături de cea slavă, ca fiind, chipurile, în multe privințe analoagă acesteia (în sensul de a o imita pe cea slavă și de a fi de împrumut). Desigur, împrumutul era văzut, în temei, dintr-o singură direcție: de la slavi (mai ales și în special de la „frații mai mari” – rușii vechi și noi, ucrainenii – spre români, mai ales cei moldoveni, dat fiind interesul geopolitic al rușilor și ucrainenilor în Basarabia, Bucovina...)” [18, p. 10].

Aducând drept argumente o mulțime de exemple din lucrările lui V. Zelenciuc și criticându-l drastic pentru susținerea teoriei lui N. Mohov despre etnogeneza românilor (volohilor) și a teoriei împrumutului uzului hranei ritualice (inclusiv a pâinii) de la slavi, a obiceiurilor nupțiale, tratarea teoretică neobiectivă și formulările tendențioase cu direcționare politică într-un plan scontat, felul de a argumenta lucrurile ș.a., A. Hâncu îl învinuiește pe etnograf de necunoașterea suficientă a obiectului cercetării și de falsificarea premeditată a istoriei și culturii românilor basarabeni [19].

Este interesant și totodată grăitor faptul că după publicarea acestui material, din partea lui V. Zelenciuc n-a urmat nici o replică, nici un comentariu în presă, prin care ar polemiza sau s-ar justifica.

De dragul adevărului și dreptății, ar mai fi de spus niște lucruri.

Valentin Zelenciuc nu este coalcătuitor al volumului „Folclorul obiceiurilor de familie” (1979) din seria „Creația populară moldovenească”, cum e scris pe copertă. Tomul e pregătit numai de A. Hâncu, iar V. Zelenciuc, fiind atunci șeful Secției de Etnografie și Studiul Artelor, în cadrul căreia era și Sectorul de folclor, a profitat de ocazie și și-a impus numele – fenomen practicat pe ascuns de mai mulți șefi din știință și nedezrădăcinat, cu părere de rău, nici până în ziua de azi.

Pentru a evita niște posibile complicații și neplăceri în relațiile cu superiorul, subordonatul s-a conformat cerinței.

Colegii mai vechi ai folcloristului cunosc bine acest lucru. După apariția volumului unii chiar făceau glume pe acest caz.

Puțin mai târziu, V. Zelenciuc s-a vrut coautor și la monografia lui A. Hâncu „Poezia ritualurilor de familie” (1981), dar pentru că de data aceasta a fost refuzat, după cum am spus-o și mai la începutul articolului, a făcut totul ca lucrarea subalternului său să nu mai ajungă la cititor.

Ținem să menționăm faptul că nici acest cercetător, compromis de-a binelea prin cele scrise despre noi, dar ajuns și el nu se știe pentru ce merite membru corespondent al Academiei, n-a fost inclus în cele două ediții ale „Dicționarului de istorie” (2005, 2007).

O atitudine de luptător, de judecător obiectiv și sever o are dr. Andrei Hâncu și în articolul „Dreptul la istorie și spiritualitate națională”.

Referindu-se la lucrările de muzicologie apărute în Moldova Sovietică (de regulă, în limba rusă), pe lângă alte neajunsuri, autorul constată regretabile alunecări pe panta politicianismului, șovinismului etc. Dar cel mai grav e că în unele dintre ele se alunecă pe panta falsificărilor istoriei culturii românilor-moldoveni în folosul „fraților” mai mari – rușii, ucrainenii.

În calitate de exemplu, vine cu o analiză critică a monografiei muzicologului I. P. Mironenco „Молдавско-украинские связи в музыкальном фольклоре: история и современность”, Chișinău, „Știința”, 1988 – carte în care autorul ei, un ucrainean venit, se străduiește să prezinte tot ce poate din cultura noastră melică ș.a. ca împrumut de la slavi, mai ales de la ucrainenii.

Bazându-se pe teoriile false ale unor istorici alolingvi din RSSM (ruși, ucrainenii etc.) și moscalioți locali, „viziunile”, „concepțiile” cărora îi convin, el declară sus și tare că noi (aici străbunii noștri – volohii), fiind în trecut, chipurile, numai păstori (adică un fel de primitivi), deși numai cine nu vrea nu știe că ei au practicat intens și agricultura, viticultura, pomicultura, n-am fost capabili să avem o poezie de tipul celei recitative, creată de agricultori, cum au fost, cică, slavii.

La fel face și în ceea ce privește poezia de nuntă, melosul epic ș.a. [20, (2) p. 6].

„Când citești această carte, ți se face greu pe suflet, ți se întoarce...” – scrie recenzentul [21, (3) p. 6].

După ce, cu nenumărate argumente, îi face o critică dintre cele mai aspre autorului pentru calitatea „lucrării”, pentru lipsa acută de cunoștințe, tot aici dl A. Hâncu se pronunță categoric împotriva „maroderiei, pirateriei științifice”, „fariseismului și falsității”, împotriva oricăror „opere” de tipul celei a lui I. Mironenco.

De parcă popoarele mici n-ar avea nimic al lor, totul venind de la slavi.

În urma unor asemenea „investigații”, realizate mai ales de neromâni, „moldovenii” au rămas aproape goi, fiind despuiți treptat cu totul de ceea ce mai avem, constată, revoltat, etnologul [22, (1) p. 6].

În cel de-al treilea articol, în același spirit de principialitate și nonconformism, A. Hâncu îl critică dur pe scriitorul Ion Druță pentru abaterea gravă de la conceptul inițial de a înveșnici memoria Poetului Anonim prin ridicarea unui monument.

„Miorița”, scrie autorul, nu simbolizează „neamul moldovenilor”, cum vor să ne sugereze exegeții gen V. Stati, I. Druță ș.a. Subiectul n-a luat naștere pe stâncile Sorociei. El aparține întregului neam românesc. Astfel monumentul, care ar trebui să fie consacrat creatorului popular și nu lui Badea Mior, nu poate fi amplasat la Soroca. „Miorița” a luat naștere în sec. VIII-IX în Ardeal. Zona de amplasare a monumentului poate fi în Carpați, pe Ceahlău ș.a.

I. Druță are un scop bine definit – vrea să impună, pe baza nominației „moldovean-moldovan”, ideea națiunii, limbii naționale moldovenești, poporului moldovenesc ca entități aparte de tulpina etnică, națională românească, sub tutela Rusiei, Ucrainei, afirmă cercetătorul [23, p. 4].

Cum s-a finalizat această frumoasă și nobilă la începutul ei idee [24, p. 1], concepută de mulți ca o statuie-lemnă a cântărețului anonim, autor al nemuritoarei balade „Miorița”, uitându-se pe parcurs și de Poetul Anonim, și de Badea Mior, se știe – cu dezvelirea la 27 martie 2004, la marginea Sorociei, a unui cu totul alt monument [25, p. 1] decât cel preconizat inițial – un complex memorial-turistic: Lumânarea Recunoștinței – lucru absolut pe drept criticat și de elita intelectuală din partea locului [26, p. 111-113].

Spirit rebel, incomod, nonconformist, luptător neobosit pentru adevărul științific și istoric, om de atitudine și caracter, dl A. Hâncu a demonstrat același militantism civic de adevărat savant, om al cetății și față de unele probleme acute la zi.

În colaborare cu alt cercetător consacrat – Grigore Botezatu, Domnia Sa a supus unei critici drastice politica partidului agrarienilor în privința limbii, tendința acestuia de a ne împinge spre ignoranță, primitivism, întuneric [27, p. 3].

Ceea ce-l caracterizează pe dl A. Hâncu ca om de știință, după cum se poate lesne observa din exemplele aduse, sunt, în opinia noastră, competența, profesionalismul, poziția civică, demnitatea, responsabilitatea, nonconformismul, exigența față de sine și față de alții, curajul în lupta împotriva neadevărului și nedreptății ș.a.

Ce a avut de spus, a spus totdeauna în față, cu argumente, bărbătește, deschis.

În articolele sale el nu o dată se ridică hotărât împotriva faptului ca știința, mai ales cea care ține de ființa noastră națională (istorie, etnografie, folclor literar, muzical, literatură, limbă etc.) să ne-o facă străinii sau marionetele acestora – „mohovii, zelenciucii, lazarevii, statii etc., etc., falsificând cât se poate totul și toate” [18, p. 10].

„Perspectivele cercetării istoriei românilor trebuie să aparțină românilor și nu străinilor, care destul ne-au falsificat istoria și cultura după placul propriu, interesele lor naționale. Istoria fiecărui popor, este, înainte de toate, o chestiune primordială a sa”, scrie cercetătorul [10, p. 184].

Iar în articolul „Dreptul la istorie și spiritualitate națională” el chiar vine cu rugămintea (aici adresată muzicologilor neromâni din Republica Moldova) „să ne lase să ne căutăm noi de cultura noastră /.../ Fiecare să se ocupe de cultura sa” [21, p. 6].

Până la Andrei Hâncu încă n-am citit și n-am auzit ca cineva să pună la noi problema aceasta, destul de importantă, cu atâta durere și îngrijorare.

Este un protest energic împotriva cercetătorilor fără scrupule, denaturării istoriei după bunul plac, impunerii politicului în toate, românofobiei etc., o pledoarie sinceră și curată pentru cultură, moralitate, omenie, onestitate, corectitudine și cumsecădenie în știință – lucru care nu poate să nu fie înalt apreciat.

De menționat că printre realizările dlui A. Hâncu se numără și o serie de teorii, concepte, puncte de vedere științifice proprii. Iată doar câteva dintre ele:

– Domnia Sa este autorul noii teorii despre balada „Miorița” (geneza, fondul tematico-ideatic, poetica ș.a.) [28].

– A formulat o serie de legi fundamentale de dezvoltare a creativității folclorice [29, p. 5-47].

– Este creatorul teoriei antideismului, combătând ideea că țăranului nostru în trecut i-ar fi fost caracteristic ateismul [30, p. 54-55; 57-58].

– A propus teoria generală a genezei și evoluției formulisticii folclorice în structurile ei incipiente [31, p. 72-82].

– A venit cu o nouă teorie a genezei doinei ca specie și a provenienței termenului [32, p. 83-127].

– A elaborat teoria generală a genezei subgenului oratoric; începuturile poeziei recitative și căile ei de afirmare [33, p. 128-151].

– A emis noua concepție a cântecului istoric [34, p. 152-166].

– A confirmat cu argumente ideea lui B. P. Hasdeu că așa-numitul „cântec ucrainean” „Dunăre, Dunăre, de ce curgi tulbure?” a fost inițial un cântec românesc [35, p. 202-242].

– A propus o nouă teorie a versului regulat [36, p. 243-265].

– O nouă teorie a jurnalului oral [15, p. 489-503].

– O nouă teorie a sistematicii speciilor, subspeciilor ș.a. folclorice – sistematica mobilă, la subiect [37, p. 39-68].

– A propus unele noțiuni și termeni etnologici noi [37] ș.a.

Domnia Sa a venit cu contribuții esențiale la cercetarea baladei ca specie, a poeziei ritualurilor de familie, a istoriei folcloristicii ș.a.

Un alt merit al dlui A. Hâncu e că pe parcursul a zeci de ani a făcut nenumărate cercetări de teren în diferite localități ale republicii, Ucrainei și Federației Ruse, colectând un bogat și variat material etnofolcloric și depozitându-l cu grijă în Arhiva AȘM.

A participat cu comunicări la mai multe conferințe științifice republicane și internaționale.

A fost mereu prezent în presa vremii cu articole de problemă, recenzii și prezentări de carte, articole de propagare a științei ș.a.

Foarte puțini știu că dl A. Hâncu a scris și versuri, proză, deși n-a publicat.

Cu părere de rău, o parte din lucrările pregătite de cercetător au rămas în manuscris. Este vorba de patru volume din seria „Tezaurul etnofolcloric al românilor din Moldova, Bucovina și Transnistria” – „Baladele”, „Nașterea”, „Nunta”, „Înmormântarea”, o nouă ediție a monografiei „Miorița”, revăzută și mult adăugită, mai multe studii, articole ș.a.

Caracterul polemic sau discutabil al unora dintre scrierile sale, stilul, pe alocuri tonalitatea lor poate că și le-o mai fi scăzând ceva din valoare. Dar tot ce a scris mai bun etnologul va rezista în timp.

Ca orice om, a avut și greșeli, pentru care a fost criticat.

Alteori, prin poziția sa și-a creat probleme, și-a făcut adversari, a avut de suferit. Adesea pe nedrept.

Observația cea mai serioasă care i s-ar putea face e că nu a susținut și teza de doctor habilitat, deoarece a avut tot potențialul pentru aceasta.

Ceea ce-și reproșează el însuși e că, îndoctrinat de ideologia sovietică, în lucrările sale teoretice uneori a scris și despre construirea comunismului ș.a.

Un cuvânt de bine se cere spus și despre A. Hâncu omul, colegul, familistul etc.

Erudit, cu o temeinică pregătire profesională, model de onestitate, hărnicie și conștiinciozitate, de o aleasă ținută intelectuală și o înaltă probitate morală, responsabil, exigent, omenos, de o modestie uneori exagerată, cercetătorul Andrei Hâncu este un profesionist în tot sensul cuvântului, un strălucit cărturar, cetățean și patriot.

Unul dintre pilonii etnologiei românești din Basarabia ultimei jumătăți de secol, dărz apărător al valorilor noastre spirituale perene, luptător neobosit pentru adevărul științific și istoric, împotriva falsificărilor de tot soiul, acest „remarcabil folclorist și mare om de cultură” [38] și-a adus un aport considerabil la dezvoltarea respectivei științe la noi și merită tot respectul și aprecierea noastră.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Г. Богач. *Пушкин и молдавский фольклор*. – Кишинев: Картя Молдовеняскэ, 1963, 296 p.

2. A. Hâncu. *Folclorismul scriitoricesc al lui B. P. Hasdeu în raport cu democratismul feudal și burghezo-moșieresc*. În: *Folclor moldovenesc. Studii și materiale*. – Chișinău: Cartea Moldovenească, 1968, 190 p.

3. Г. Защук. *Александр Защук – бытописатель Бессарабии* // „Советская Молдавия”, 10 martie 1965, p. 4; Gh. V. Zașciuc. *A. I. Zașciuc – autorul primei monografii despre ținutul nostru* // „Nistru”, 1967, Nr. 9.

4. A. Hâncu. *A. I. Zașciuc și folclorul moldovenesc*. În: *Cercetări folcloristice*. – Chișinău: Cartea Moldovenească, 1969, 152 p.

5. *Istoria RSS Moldovenești*. P. I-II. Manual pentru clasele 8-9. – Chișinău: Cartea Moldovenească, 1959, p. 16-17; N. A. Mohov. *Formarea poporului moldovenesc și întemeierea statului moldovenesc*. – Chișinău: Cartea Moldovenească, 1969, p. 7, 17-19; 40-41 ș.a.; N. A. Mohov. *Studii de istorie asupra formării poporului moldovenesc*. – Chișinău: Cartea Moldovenească, 1983, p. 38-54; 56-68.
6. P. Sovetov, D. Dragnev. *Savant, organizator, îndrumător* (80 de ani de la nașterea lui N. A. Mohov) // *Comunistul Moldovei*, 1984, Nr. 12, p. 67; V. Zelenciu. *N. A. Mohov. La 80 de ani din ziua nașterii* // *Calendar*, 1984. – Chișinău: Cartea Moldovenească, 1983, p. 182; L. Vlasova. *O viață dăruită științei* // *Învățământul public*, 8 decembrie, 1984, p. 3.
7. A se vedea: *Ion Hâncu: Biobibliografie la 70 de ani* / Ed. îngrijită de Gh. Postică. – Chișinău: CEP ULIM, 2002, 72 p.; Ion Dron. *Un brav străjer al neamului* // *Natura*, Nr. 7, iulie, 2002, p. 14; Maria Șveț. *Ion Hâncu (1931-2003)* // *Calendar Național 2011*. – Chișinău: S.n., 2010, p. 135-136.
8. *Dicționar de istorie*. Ediția a II-a, revăzută și adăugită. – Chișinău: Civitas, 2007, 416 p.
9. A. S. Hâncu. *Influențe slave în ritualurile și poezia de familie ale moldovenilor*. În: *Relații folclorice moldo-ruso-ucrainene*. – Chișinău: Știința, 1981, 256 p.
10. A. Hâncu. *Precizări la etnogeneza volohilor văzută din unghi filologic*. În: *Valori și tradiții culturale în Moldova*. – Chișinău: Știința, 1993, 231 p.
11. Ibidem.
12. Iordan Datcu. *Dicționarul etnologilor români*. Vol. I. – București: Editura Saeculum I.O., 1998, 319 p.
13. A. Hâncu. *Știință sau „ejovșcină”, „enkavedevșcină”?* // *Literatura și arta*, 23 martie 1989.
14. Ibidem.
15. A. Hâncu. *Din istoria folcloristicii*. În cartea: *Creația populară* (Curs teoretic de folclor românesc din Basarabia, Transnistria și Bucovina). – Chișinău: Știința, 1991, 768 p.
16. Ibidem.
17. Petre Ștefănuță. *Folclor și tradiții populare*. În două volume. Alc., studiu introductiv, bibliografie, comentarii și note de Gr. Botezatu și A. Hâncu. – Chișinău: Știința, 1991. – Vol. I, 360 p.; A. Hâncu; Gr. Botezatu. *Noi informații privind repesarea lui Petre Ștefănuță de organele sovietice*. În: *Cultură și politică în sud-estul Europei (sec. XV-XX)*. – Chișinău: CEP USM, 2011, 188 p.
18. Andrei Hâncu. *Cum ne-au învățat slavii să mâncăm pâine albă* // *Flux*, Ed. de vineri, 15 mai 1998.
19. Ibidem.
20. A. Hâncu. *Dreptul la istorie și spiritualitate națională* // *Glasul Națiunii*, (2) 12 august, 1998.
21. Ibidem, (3) 26 august, 1998.
22. Ibidem, (1) 22 iulie, 1998.
23. A. Hâncu. *Badea Mior împotriva românilor?...* // *Țara*, 18 decembrie 2001.

24. Ion Druță. *Casă pentru badea Mior*// Literatura și arta, 10 decembrie 1987.
25. Corneliu Mihalache. „*Lumânarea Recunoștinței*”, un monument consacrat tuturor monumentelor distruse ale culturii noastre// Moldova Suverană, 30 martie 2004.
26. Victor Zagaevski. *În jurul lui Ion Druță*// „Soroca – 510 ani”. Almanah [Ed. a 3-a]. – Chișinău: Cu drag, 2009, p. 111-113.
27. Andrei Hâncu, Grigore Botezatu. *De unde vine politica națională și lingvistică a actualului Guvern*// Literatura și arta, 29 iunie 1995.
28. A. Hâncu. *Balada populară „Miorița”*. – Chișinău: Cartea Moldovenească, 1967, 260 p.
29. A. Hâncu. *Despre unele legități ale dezvoltării creativității de tip folcloric raportate la geneza genurilor și speciilor ei*. În cartea: A. Hâncu. *Probleme de geneză a creației poetice populare moldovenești*. – Chișinău: Știința, 1991, 264 p.
30. A. Hâncu. *Teatrul folcloric moldovenesc și tratarea unor probleme ale acestuia în etnografie, folcloristică*/ Ibidem.
31. A. Hâncu. *Considerente sumare la geneza formulisticii folclorice și a unor forme derivate ale ei*/ Ibidem.
32. A. Hâncu. *Contribuții la geneza doinei*/ Ibidem.
33. A. Hâncu. *Reflecții generale asupra genezei, dezvoltării istorice și stării actuale a speciei orașiei rituale*/ Ibidem.
34. A. Hâncu. *Unele considerații principiale despre geneza cântecului istoric*/ Ibidem.
35. A. Hâncu. *B. P. Hasdeu și cântecul baladic moldo-ucrainean „Dunăre, Dunăre, de ce curgi turbure?”*/ Ibidem.
36. A. Hâncu. *Reflecții privind geneza versului popular și parametrii lui structural-estetic*/ Ibidem.
37. A. Hâncu. *Genurile și speciile folclorului românesc (sistemele clasificatorico-tipologice la nivelul macrostructurii de gradele I, II, III, ..., n). Considerente teoretico-practice*. În: A. Hâncu. *Genurile și speciile folclorului românesc*. – Chișinău: Grafema Libris, 2003, 93 p.
38. Tudor Colac. *Folcloristul Andrei Hâncu. La o aniversare*. În: Tudor Colac. *Sorcove de lumină*. – Chișinău: Litera, 2001, 247 p.